

hagy maga után nyomot a vetések áldásában, úgy nemcsak a korszakot alkotó írók működése hatásos irodalmunk fejlődésére, hanem az olyanoké is, minő Jámbar Pál volt, a kit ha

az irodalomtörténet lapjai nem is emlitenek hatásáért, mégis megérdemli, hogy feljegyezzük róla, hogy ki volt s hogy működésének nyoma is megmaradt.

A rétségek fia.

— TRELLEK FERENCZ ifjúsági regénye. —

NEGYEDIK FEJEZET.

Bill Stone a jó kedvből most sem fogyott ki; vidoran csevegett és hangoztatta közben dalait, mialatt az ifju komolyan és gondolatokba merülve léptetett oldalán.

Osborne Pált még csak néhány hete ragadták ki erőszakosan otthonából, oly körülmények között, melyek irthatalanul belevésődtek lelkületébe. Atyai vendégbarátjánál kéjjel élvezte a szabad, bár barátságos vadászélet korlátlanágát és most közeledni látta az időt, mikor visszaadják övének. Most azonban azt látta, hogy egy kalandba sodródik, melynek kimenetelét sejteni sem lehet, egy oly ember társaságában, a kit alig ismert. A kiowákkal vívott véres küzdelem, a pusztai harcokosok kiméltlen kegyetlensége, mind nem tévesztette el hatását ifju lelkére és komolyságra hangolta őt.

Amde azon elhatározását, hogy a mennyire erejéből tellik, közremunkál élete megmentőjének megszabadításán, nem rendítették meg e benyomások és a veszélytől való félelem, szilárdul eltökélte, hogy lerója kötelességét.

Az oldalán haladó féju mindenképen becsületes, nyíltszívű társnak tűnt föl, mindazonáltal mégis csak idegenszerű volt a helyzet, mely őt az ismeretlen jövő elé vitte. Pál ezért hallgatagabb volt, mintsem azt az emberséges kentuckyi szerette. Ámbar nem intézett hozzá közvetlen kérdéseket, mégis kitetszett, hogy furta oldalát a kíváncsiság, megtudni, miképen vetődött fiatal kísérője a vadonságba. Pál erre közölte vele kilétét és azt, miképen áll ugy a dolog, hogy a prairien tartózkodik.

— Töröm a zuzáját, öcsém, kiáltá a kentuckyi, ki ámulattal hallgatta az elbeszélést, hisz azok ugyanazon fiézkók voltak, kik az én életemre törtek. Még most is szemem előtt látom azt a sebhelyes embert, meg a másik akasztófa czimerét, az ilyen sem felejtjük el. Pusztai rablók ezek, komiszabbak az éhes párduczoknál. Furcsa dolog az, hogy önt elhurczolták... hm... nagyon furcsa. — Majd kis idő mulva folytatá: Hát ön olyas vá-

rosi «mama kedvence»? Nagyon idegennek érezheti magát itt a vadon sivatagban.

— Jól éreztem magamat az öreg embernél, ki megmentett.

— Hm, derék legény a Grizzly, az tény, rengeteg derék legény. Fájna a szívem, ha a vörösbőrűek eltennék láb alól. Eleddig barátságosan érintkeztem csak velük, én békés ember vagyok és jó üzletet csináltam náluk, de hát nem hagyom elsenyedni az öreget; nekem is, mint önnek, életemet mentette meg. Vigyázatosnak kell lennünk szóban és arcban, egy pillantás elég, hogy eláruljon bennünket, mert agyafurtebek ezek a vörösbőrűek. Legjobb, ha csak én beszélek. Azt se vegye zokon, öcsém, ha olykor rá ripakodom önre, hisz inasom, tudja.

Ilyetén beszélgetések közben haladtak tova a rétségben, majd léptetve, majd vágatvást. Egyszer Stone így szólt: «Nem szabad a kiowákat az Oshonta torkolatánál csak oly magától értetődőleg fölkeresnünk, hisz tulajdonkép nem is kellene tudnunk, hol táboroznak». Megnézte a delejtűt, melyet magával hordott: «Abban az irányban vagyunk, de úgy kell tenünk, mintha sejtelmünk sem volna róla, hol tartózkodnak. Hej, hihetetlenül ravaszok ezek a vörös gentlemenek».

Szép számu mértföldet tettek már meg, a nap is kezdett erősen nyugvóra hajolni és Bill Stone éji tanya után nézett. Pál, kinek szemei szakadatlanul a széles rónaságot fürkésztek, társa figyelmét két sötét pontra hívta föl, melyeket a fűben, egy mintegy ezer lépésnyi távolban domborodó halmon pillantott meg.

— Ne nézz tovább oda, öcsém, ne mutass arra, csak az irányt jelöld meg, a hol látod, viszonzá gyorsan a puskakovács.

— Nézzen, uram, öszvérem fejének irányában arra a magaslatra, mely az ég felé emelkedik és nyomban észre fogja venni.

A kentuckyi az adott irány felé szegezte tekintetét.

— Töröm a zuzáját, önnek jobb szeme lehet, mint nekem, mitsem látok, szemüveghez

meg nem akarok folyamodni. Nyargaljunk csak nyugodtan tovább.

De akkor már két lovas is jelent meg a magaslaton és két fegyveres indián robogott feléjük. Alig vette őket észre Stone, mikor intett nekik és odarivalkodott.

— Hahó, gentlemenek, ide, ide, már rég keresem kegyelmeteket!

Kis vártatra a két indián Páltól és a kentuckyitól mintegy husz lépésnyi távolban állította meg lovait.

— Csak közelebb, gentlemenek, örülök, hogy láthatom kegyelmeteket. Csak közelebb, hogy megrázhassam kezeiteket; Bill Stone az, a puskakovács, ki meg akarja rázni kezeiket — és kiterjesztette jobbját.

Az indiánok abban a pillanatban köze-

lebb jöttek, Pálnak úgy tetszett, hogy ismerték kísérőjét és örvendtek láttának.

— Ha nem tévedek, a dicsőséges kiowa népből való urak állanak előttem.

— Hát nem ismeri már a beteg puskák orvosa Sanhewast, a kiowák baglyát? viszonzá a vadak egyike, egy még fiatal ember. Társa élemedettebb, mogorva tekintetű harezos volt.

— Töröm a zuzáját, uram, most ismerem meg csak csinos arcodat. Örülök, hogy látlak. Ezzel kezét nyujtott az indiánnak, mit ez elfogadott és megrázott.

— Tüvé tettem törzsötök után ezt az egész véres rétséget; valóságos szerencse, hogy rátok akadtam, kik megmutathatjátok az utat.

— Merről jössz?

— A Verdigris mellékéről: onnan kezdve, hol a sziklák közé lép, észak felé lovagoltam.

— Láttad a cheyenneket?

— Igenis, uram, láttam őket a folyó közelében; két napig maradtam náluk.

— Hova mentek?

— Keletnek lovagoltak, uram, bölényre akartak vadászni.

— Náluk volt a Fekete Felhő?

— Töröm a zuzáját, meg volt az a szerencsém, hogy láttam az érdeemes urat.

— Sokan voltak a vadászok?

— Hát embere válogatja. Meg nem számoltam ugyan őket, de lehetnek úgy két-három százan.

Hogy e számok jelentettek e valamit az indiánnak, meg nem ismersz, olyannyira változatlan maradt ábrázata.

— Meglátogatta-e testvérünk a mi barátunkat, a Szürke Medvét, ki ott lakik a folyó mellett? kérdé ugyanazon közönyös arczkifejezéssel az indián. — Stonet azonban nem találta készületlenül ez a kérdés, nagyon jól ismerte a vörösbőrűek körmönfont eljárását és a maga nyílt, becsületos arca alatt jókora adag ravaszság rejlett.

— Meg akartam ugyan látogatni, de féltem hogy majd későn érkezem hozzátok, hogy fegyvereiteket a vadászat idejére jó karba helyezzem. Ezért kikerültem, de visszafelé benézek hozzátok.

— Mindez oly természetesen és fesztelenül hangzott, hogy az indián gyanakodásának, ha ugyan táplált ilyen, oszlaní kellett. Ezért hát udvarias mozdulattal mondá: «A puskakovács szívesen látott vendég nálunk».

— Messze vagyunk még táborotoktól, Bagoly?

— Majd meglátod, csak gyere, volt a lakonikus válasz.

Északfelé irányozta lovát és a többiek hozzácsatlakoztak, Pál e beszélgetés közben, mely megbámultatta vele a kentuckyi ravaszágát, nyugodtan ült öszvéren és tőle telhetőleg egykedvű arczezal halgatta a szóváltást. Most Bill Stone mögött nyargalt.

A kiowa, ki bagolynak nevezte magát, ismételte előbbeni mondókáját: «A puskakovács szívesen látott vendégünk, fog dolga akadni a mi táborunkban.

— Magam is így gondoltam, nevetett Bill.

Persze a vörös gentlemenek kissé gorombán bannak puskáikkal. Nos örülök: minél több munka, annál több bőr.

— Sok munkája volt a puskakovácsnak a cheyenneknél is?

— Megjárja. Már tizenegy nappal előbb

járt náluk egy szakmábeli ember és nem sok teendőt hagyott hátra nekem.

— Nem láttál utad közben kiowákat?

— Töröm a zuzáját, nem. Pedig úgy cserkésztem utánatok, mint vadász a vad után, hogy megtudjam, hol találhatlak benneteket, azonban hiába. Jó szerencse, hogy rátok bukkantam.

Pált, ugy látszik, figyelmükre sem méltatták az indiánok.

— Hogy van az, puhatolózott tovább az indián, hogy a fiatal halvány arc az állaton nyargal, mely a kovács szerszámaival hordozza.

— Hja, persze, nevetett Bill, hát mért vajnak annyi lyukat a prairie-kutyák a ti rétségeitekbe?! Mikor utnak indultam, három öszvérem volt, az egyik aztán kitörte lábát egy ilyen átkozott lyukban, agyon kellett lőnöm és inasomat a málhahordóra ültetnem.

Mind eme kérdésekből kitűnt, mily gyanakvó körültekintéssel vettek a kiowák minden egyes aprólékos külső körülményt figyelemre, mi Pált még jobban megerősítette törekvéseben, hogy a legmesszebbre menő óvatossággal viselkedjek.

— A kovácsnak sok dolga lehet, hogy segédet is hozott magával.

— Hitemre, úgy van, magam nem győzöm, azért hoztam el a ficzkót, hogy jobban boldoguljunk a munkával.

Az indián mozdulatlan ábrázatáról le nem lehetett volna olvasni, vajon kielégítette-e Bill fölvilágosítása, melyet az a leggondolatlanabb nyíltszívűséggel adott elő. Az idősebb kiowa, egy körülbelül negyven éves ember, kinek vonásain sötét komolyság ült, egy idő óta Pál mellett lovagolt. Mindeddig egy hang nem rebent el ajkairól. Az ifju ennél fogva elbámult, mikor a vad hirtelen e kérdést intézte hozzá: «Ismeri a fiatal halvány arc a Szürke Medvét? De aztán sebtén összeszedve magát, válaszolt: «Még életemben nem láttam ilyent, indián és — tette hozzá, Stone mintájára kacagva — és nem is szeretnék látni, ha csak vasketrecben nem ül».

Kétséges, vajon megértette-e őt az indián. Kis idő múlva tovább faggatta: «Ért az én fiatal barátom a beteg puskák orvoslásához?»

— Valamicskét, de még csak inas vagyok és nem tudok mindent kijavítani.

— Chamulpának van egy puskája, mely nem szól, a fiatal halvány arc megfogja gyógyítani.

— Jól van indián, helyre fogom állítani puskádat.

A nap már leáldozott és Bill időszerűnek vélte, hogy éjjeli tanyát keressenek, különösen mert az öszvérek nagyon elesigázódtak. Alig fordította azonban e tárgyra a szót, a Sanhewasnak nevezett kiowa csak egy lakonikus «jer»-el felelt. Így hát tovább lovagoltak a mindinkább sűrűsödő esthomályban.

Több telhetett el egy óránál, mialatt hallgaton ügettek tova, mikor a távolban fénypontokat vettek észre.

— Ott vannak a kiowák, mondá az indián.

Neki hajtották a lankadt öszvéreket és a két fehér a fényforrások erősbülésével fokozatosan egy sötét tömeget pillantott meg, mely magasra meredve, élesen elvált a horizonttól. Közelebb érve vették csak ki, hogy a síkságból kiemelkedő sziklacsoportozat az. Szűk ösvényen keresztül egy sziklatömkelegbe jutottak melynek a sötétben kuszán föltetsző meneteit itt-ott őr-tüzek világították meg. Indiánok táboroztak körös-körül.

Stonet és Pált vörös kísérőik egy szédületesen fölmeredő sziklafal tövében égő tüzhöz vezették. Leszálltak és állataikról leszedték a nyergeket és máhát. A tüznél helyet szorítottak és az ott pörkölődő husból megkínálták őket. Mindeközben egy szót sem ejtettek; hirtelen érkezésük látszólag senkit sem lepett meg, alig, hogy egy pillantást vetettek rájuk.

— Ha fehér barátaink fáradtak, megmutatom nekik éjjeli szállásukat, mondá Sanhewas, miután a vacsorát elköltötték.

Bill és Pál készségesen követték egy közeli sziklabarlanghoz, hol néhány börrrel fődött száraz prairiefüvet láttak nyugvó ágyképen fölhalmozva. Nyerget, lószerszámot és a máhát magukkal hozták. Az indián elbucszott tőlük és ők leheveredtek a fekvőhelyre, a nyergeket fejevükre gyanánt használva. — Stone gyorsan elaludt, Pál azonban a nap fáradalmi daczára csak később találta meg a nyugalmat. Gondolatai azon az emberen jártak, kit nagy valószínűség szerint itt őriznek közelükben foglyul, kegyetlen vadnép közepette, ezernyi veszedelemtől környezve. Végre azonban őt is elnyomta az álom.

(Folytatása következik.)

Nagykőrösi királyjárók.

A „Tanulók Lapja” számára írta: dr. Sölymosy Sándor.

(16)

Történt pedig az, hogy kora hajnalban lelkendezve vitték szét a kapuőrök a hirt, hogy egy egész svadron dragonyos közelít a városhoz Nagy-Körös felől. A sári cserényt, meg a pálteleki majort már fel is gyújtották s azok fényénél láthatók a lovasok mögött a lassabb haladásu társzekerek is. Azokon alighanem ostrom-szereket hoznak.

Hogy pedig Brockenthal óbesternek e szokatlan sietséget megérthessük, vissza kell kissé térnünk Nagy-Körösre amaz estét követő napra, melyen a fiuk szülővárosukból kiindultak.

A nagykőrösi városbíró házában nagy volt az ijedelem, mikor a fiuk delfelé sem tértek meg a monostorba tervezett kirándulásukról. Herepey uramnak a tegnapi estéi kapuőr, az öreg harangozó még kora hajnalban megjelentette a fiuk szándékát, a miért Herepey aiposan leteremtettézte őt. Hogy merészelte őket engedelem nélkül kibocsátani! gyerekesiny ugyan az egész, ártatlan dolog, azonban parancsban volt, hogy egyetlen élő lelket sem szabad kibocsátani, a ki a jelszót nem tudja. Példaadás kedvéért el is ítélték Barbó harangozót három napos elzárásra kenyéren és vizen.

A városbíró megvolt győződve, hogy délre megtérnek a fiuk. Rájuk is kemény büntetést akart szabni, miért nem jelentették be szándékukat, minek titkolódtak s egyáltalán minek öltöztek maskarának; a mi koldus mendikás gyerekeknek illik, azt ne tegye egy Herepey-fiu.

Csak hogy dél is elmúlt s a fiuknak se hírük se hamvuk. Errre már egy lovaslegényt futtatott ki a városbíró a monostorbeli páterekhez, hogy küldjék a fiukat világossal haza, ne kellessen nekik este, sötétben visszabotorkálni.

A legény hamarosan megtért; lova egy hab volt, mikor erős vágatással beszágúidott a nyílt kapun. Lihegve, elfulladva jelentette, hogy a fiuk szó és köszönés nélkül még hajnalban eltávoztak a monostorból nem tudják hova!

— Jancsi, nyergeld fel a lovamat! kiáltott az istálló felé a városbíró. A legényt elküldte a városházához, hívjon onnan három lovas polgárőrt, de nyomban itt legyenek.

Nem telt bele néhány pillanat s a kis lovascsapat erős vágatva tartott a kapunak azon

keresztül, mint a forgószél nekivágtak lóhalálában a monostordülőnek.

Herepey járt elől, pompás arabs háta-slova volt, három kísérője alig tudott nyomában maradni. Nem hiába sarkantyuzta Herepey a paripát véresre, repült az, mint a villám, de még sem ment olyan gyorsan, a hogy ő szerette volna. Kétség, aggodalom bántotta, fürkésző szemmel kémlelte maga körül a végtelen sikot, nem látja-e meg valahol a fiukat. Talán csintalanságból tovább kalandoztak, de akkor is haza felé kellene tartaniok. Talán... olyan kora reggel... a farkasok... hisz egész éjjel vonítottak a város körül!

Herepey megborzadt e gondolatra.

Csak tovább, hajrá! minél gyorsabban!

Legelőbb is a páterektől kell megtudni mindent... hátha olyas valami jött közbe, a miről neki most még fogalma sem lehet!

Nem telt bele negyedóra, kint termettek az ódon kolostor kapuja előtt. Fráter custos nyitott kaput a heves esőngetésre s bizony nagyon megijedt a jámbor, mikor Herepey uramat megpillantotta.

— No, itt van, haszontalan kölykök, morogta magában. Most már kész a veszedelem!

Herepey kurtán vetette oda kérdéseit.

— Hallom, három fiu volt maguknál, Reverendissime!

— Igenis, városbíró uram. Hozta Isten nálunk, tessék beljebb kerülni. A páter guardián nagyon fog örülni a szerencsének.

— Köszönöm nincs időm! Az éjet itt töltötték a fiuk?

— Szolgálatjára! De csak tessék megpihenni nálunk, meg nem bocsátaná a páter guardián, ha fel nem keresné kegyelmed!

Szegény fráter custos mindenáron be akarta az urakat tuszkolni a refectoriumba, beszéljenek ott, vallassák azokat, csak őt ne, a ki szeretne is beszélni, nem is. A nebulóknak ugyan hallgatást ígért, de Herepey uram ijedt, aggodalmas arcát látva, nagyon megesett rajta a szíve.

— Arra feleljen Reverendissime, a mit kérdek. Mikor mentek el innen?

— Hajnal tájban! De megfáznak kegyelmetek itt a hidegen.

— Nagyon melegünk van nekünk! Kegyelmed bocsátotta ki őket?

— Igenis, hivatalomnál fogva.

— Mit mondtak, mikor elmentek?

— Köszöntek szépen... meg aztán izé...

— Csak megkérdezte tőlök, Reverendissime, miért hagyják el a monostort ilyen szokatlan órában?

— Meg . . . persze . . .

— S mit feleltek?

Fráter custos olvasóját morzsolgatta nagy zavarában. Herepey látta a jámbor barátot, hogy akarna is mondani valamit, nem is. E mögött valaminek lappangnia kell!

— Reverendissime, én nem tudom, mit forgat most agyában kegyelmed, de azt igen is tudom, hogy az én atyai szivem majd meghasad az aggodalomtól, a bizonytalanság a kétség szörnyű képeitől. Látja, mit szenvedek, hát ha Isten ismer kegyelmed, ne titkoljon el előttem semmit. Ha rossz hire van, ha gyászt, halált akar előlem el takarni, rosszul teszi; mondja meg, erősnek talál, bizonytalan gyötrődés kínosabb akármilyen szomorú valóságnál!

S az erős embernek könyvek gyűltek szemébe. Keményebb lelkű férfit is meghatott volna az atyai aggodalom szemlélése, nemcsak fráter custost. Nem, nem állhatta tovább, meg kellett mindent mondania.

Bizony kitalált néhány szóval mindent, — még beszéde elején észrevette azonban, hogy hivatlan fülek is hallják lelezéseit, a három lovas kísérőt elküldötte a közelből s halkán, sűgva mondta el Herepeynek a fiuk vállalkozásá-

nak okát, útjukat, tervüket Kecskemét felszabadítása iránt.

Herepey minden rosszra el volt készülve; erre nem! Mint a meglőtt vad felkiáltott keservében.

Micsoda irtózatossá szegyen! Tettek legyen akármit, ha lopnak, ha halva látja őket maga előtt, inkább meg tudott volna nyugodni, de ez túl ment minden határon! Hogy a körösi városbíró fia elmenjen Kecskemétre, azokat saját szülővárosa ellen figyelmeztesse, hogy az ő fia hitvány áruló lett . . . ezt nem bírta el a lelke.

Egy pillanatra leroskadt fájalmában, de aztán szilajul felpattant, vad düh, az ősi gyűlölködés lángja lobogott szemében s emberei után kiáltva, lóra pattant. Még egyszer vissza fordult az előtte ámulatlan álldogáló baráthoz:

— Hát igaza volt, Reverendissime, hogy ezt a nagy fájdalmat nem akarta tudtomra adni, de jó volt elmondania mégis. Nem a fiuk miatt, mert nekem e pillanattól fogva nincs fiam, az én fiam meghalt, csak egy városát eláruló gaz fattyu él még, a kinek tervét meg kell hiusitanom a város érdekében. Köszönöm kegyelmednek még egyszer, az Isten megáldja! Sarkantyuba a lovat, emberek, hamarabb kell visszatérnünk, mint ide jöttünk! Ráró, hajrá!

(Folytatása következik.)

A három cigány.

(Lenau után.)

Láttam egyszer három cigányt
Heverni a mezőn, lustán,
Mint szekerem ügyyel-bajjal
Vánszorgott a kopár pusztán.

Hegedűt vesz kézbe egyik,
S rágyújt egy tüzes nótára.
Göndör hajan játszadozik
A lenyugvó nap sugára.

A másik pipáját szijja, —
Nézi, mint száll bodor füstje,
Oly vig, mintha a föld színén
Mire sem volna szüksége.

A harmadik elszenderült,
Fáról függ le a czimbalma;
Húrjaival szellő játszik
Mig ő mély álmát aluszsza.

És ruháik bár viselnek
Számos lyukat, tarka foltot,
De ők mégis kigunyolják
Szabadon a földi sorsot.

Háromszor is megmutatták,
Ha az élet balra fordul:
A hegedű, álom, pipa
Hogy vált meg a butól, — gondtu .

Már szekerem jól elhaladt, —
Távolról is visszanéztem;
A cigányok barna arczát
S fürtös hajukat fürkésztem.

Jóna József.

Magyar tragédiák ismertetése.

A «Tanulók Lapja» számára írta: *Toncs Gusztáv* tanár.

Visszatérvén, a levelet az asztalra teszi, de sietségében nem veszi észre Adélt, ki boldogtalanságáért szintén maga magát okolja s nyugalmat nem találva, Arthurnál előbb tér vissza a szobába. Ismét együtt van tehát a két boldogtalan. A kik előbb egymást átkozták szerencsétlen sorsukért, azok most magukra vetnek. Nem vétkesek ők, csak gyarló emberek, a kik tévedtek. Most másodszor kell elválniok. Arthur messze földre akar menni, hogy egymástól örökre elszakadjanak, mert egymásé nem lehetnek. És miért nem, kérde az önző szenvedély? Hirtelen feltámad benne a boldogság részegítő vágya s azt, ki előbb csak tévedett, most bűnre ösztönzi, mert nem tud lemondani. «Enyémnek kell maradnod!» kiáltja örülten s követeli, hogy távozzék vele együtt, szegje meg hitvesi fogadalmát és esküjét. De Adél ezt nem teszi, csak kér, könyörög a szenvedélyes Arthurnak, ki nem látja, hogy e lépéssel mindketten a gyalázatba sülyednének. Mit is bánja ő életét?! Ha marad, neki vagy Granvillenak meg kell halnia. Már-már szinte magával vonszolja a tehetetlen nőt, mikor Granville a feltámadó gyanu által visszatérítve, tanuja Arthur erőszakosságának s őt kiiltja házából.

A második felvonást, mint látjuk, époly csattanós és hatásos jelenet zárja be, mint az elsőt. Általában az egész felvonásban sok drámai erő van, melyben a szenvedélyesek heves küzdelmekben törnek egymásra. Egy talentumos drámaíró szerencsés inspirációi az első és utolsó jelenetek, melyek közé egy gyengébb van ékelve, értjük Granville visszatérését, melyre itt a lelki állapotok fejlődése szempontjából is alig van szükség, sőt inkább zavarólag hat Arthur és Adél ügyének tisztázására. Mennyivel szebb, tökéletesebb volna az egész felvonás, ha Arthur és Adél jelenetei egymásután folynának, ha helyzetüket Granville közbelépése nélkül tisztázhatnák s így következne be Arthur szökési terve és Adél rábeszélése. A felvonás azonban így is becsületére válik az írónak, s az egész darab itt éri el nemcsak a költői hatás, hanem a bonyodalom tetőpontját is, melyre rögtön következik a sors fordulat.

A hibás expositiót hatásos bonyodalom követi; de a sors fordulaton túl minden ismét hibás: egy kitünő költőnek aethetikai botlása erkölcsi okokból. Logikailag mi következne az előbbiekből? Arthur és Granville összeü-

közése, ebből meg a katastropha: Arthur és Adél bukása. Így hozza magával a szenvedélyek fejlődése s így adna a költő egy kiváló tragédiát. S a helyett mit tesz? Arthurt és Granville-t, az egymással szemközt álló ellenfeleket Adél közbenjárására a levél által, mely Arthur ártatlanságának legfőbb bizonyítéka, kibékíti, miközben Granville öngyilkossági jelenetet játszat el, hogy Arthurt ismét a megmentő szerepében mutathassa be. A jelenet azzal végződik, hogy Arthur elbúcsúzik kedvesétől, minden vagyonát Granville rendelkezésére bocsátja s tört szívvél távozik.

Világos, hogy a költő eszméje szerint a darabnak itt végződni kellene s Hugó darabjának nem tragédiának, hanem középfajú drámának kellene lenni. Érezte ezt a költő is, azért gondoskodott, hogy darabja mégis két szereplő halálával végződjék s a darab legalább külsőleg tragédia legyen. Haldokolva hozzák vissza Arthurt, kinek sebe Granville megmentése közben felszakad s mivel nem köti be, elvérzik. A másik halott Adél, a ki Arthur végpercei közben ér a szobába s látva a haldokló Arthurt szive megreped és holtan mellé esik. A három szereplő közül tehát csak Granville marad életben; de ő is, ki akaratlanul két szívnek a boldogságát akadályozta meg, szintén meghalni kíván, csak előbb becsületét menthesse meg. Oda térdel a két halott mellé s zokogva rebegi: «Engedd, óh ég, hogy tisztelve hunyjak el s csendesen pihenjek kedveseim oldala mellett». Ezzel a tragédia véget ért.

Az előbbi megjegyzésekből látható, hogy Hugó darabja, a *Bankár és báró* tragikum tekintetében tökéletlen alkotás. Tulajdonképen nincs is benne tragikum, mert az író nemes jellemek feláldozását, tehát tisztán ethikai czélt rajzolván, magát a tragikumot elejti s az egész darabot egy közönséges szomorú történetté alacsonyítja. Pedig kitünő tragédiát alkotott volna. Arthurnak, a kinek egyénisége mozgatja a cselekvényt, a miért a darab hőseül tekinthető és Granvillenak oly szenvedélyvel kellene felruházva lenniök, hogy összeütközésükből engesztelődés a bukás előtt ne jöhessen létre. A jóvá tett tévedés nem tragikai tévedés s a hibájukat a bukás előtt megbánó s engesztelődő alakok nem tragikai alakok. — A darab tárgya szerint társadalmi darab, de társadalmi problémák nincsenek benne fölvetve. Elején ugyan szembe vannak állítva egymással a kereskedői becsület és a nemesi rang, a végén

SZENT JÓZSEF ÉS A GYERMEK-JÉZUS.
— Az orsz. képtárból ellopott Murilló-kép. —

HOLLANDI TÁJKÉP. — VAN DER NEERÉ.
— Az orsz. képtárból ellopott kép. —

a családi tisztaság és a pénz hatalma: de ezek társadalmi kérdéssé nem nővik ki magukat. *Hugonak* nem is volt szándéka czélszatos darabot írni; az ő műve tisztán költői mű, melynek egyetlen czélja az emberi lélek művészi ábrázolása.

Szerkezetében kitünő érzék nyilatkozik a színi hatás iránt, de a francziás három egység szigorú megtartása és személyeinek csekély száma mesterkélte teszik. Az író sok helyt sikerülten rajzolja a lelki állapotokat, de a fejlesztés a három egység folytán erőltetetté válik.

Mennyivel természetesebb volna az egész történet, ha a költő elég időt engedne a hangulatok és lelki állapotok megérlelődésére. Stílusában is fény és árnyék egyesülnek. Előadását a pathosz sok helyt drámaivá teszi s

majd tömör, majd áradozó, mindig színes, eleven; csak hogy élvezhetőségét lépten-nyomon megrontja a sok magyarázatlanság, riktó és izléstelen hasonlat és a frazis. Kárára van a sok elmélkedés is a kereskedői becsületéről, a pénzvágy tantalusi kinjairól, a nő természetéről, a szerelemről, boldogságról s más tárgyakról, melyekben *Hugo* Károly moralizáló hajlamai mutatkoztak, ugyanazok, melyek akadályai voltak a darab tragikumának helyes kifejtésében is.

Mindent összegezve, mondhatni, hogy a darab egy jelentékeny drámairói erő sikereinek és botlásainak sajátos vegyülete, melynek emlékeztét a tisztán költői tartalom s a kissé hatásra való törekvés tartották fenn még az újabb időben is a magyar színpadon.

(Vége.)

A szamárról.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Ép oly csudálatos, mint sajnálatos dolog, hogy a mi szürke barátunk — kit látásból mindenki ismer — nem bírt magának *általános* helyet biztosítani többi háziállatunk mellett. E tényt csak azzal lehet megmagyarázni, hogy nem mindenütt értik, mint kell vele helyesen bánni. Pedig mindenüvé beleillik, helyét a lehető legjobban megállja és épen ezért, nem hiába vette fel őt a oly készséges keretébe a történet, monda és vallás. Szűkebb hazámban naponkint láttam a szamárnak legkülönbözőbb szereplését.

A helység legtehetősebb nagybirtokosának, ki állandóan 20—25 lovat abrakoltatott jászolánál, mégis megvolt a maga lovagló szamara; ennek hátáról ellenőrizte mezei munkáit, paripára sohasem szállt. Az állat időközökben szabadon járt-kelt a házban és udvaron, nem volt külön istállója, sok inceselkedést meg bszántást kellett tőrnie, miért is szörnyű csökönyösen viselkedett mindenkivel szemben, de gazdájával szemben soha. A makacsság legkisebb jele nélkül, látható könnyedséggel, szép iramban hordozta ezt az erős, hatalmas embert, kinek lábai szinte a földig értek, ha a nyeregbe szállt. — Egy másik mezei gazda, kinek gyermekei a félórai járásra fekvő iskolát látogatták, szintén tartott egy fülest mely rossz idő esetén már kora reggel az iskolakapujáig vitte a testvérpárt és aztán üresen szép nyugodtan haza ballagott. Egy uradalom, mely fönn feküdt a magas bérczek között, vizsük-

ségletét a völgyből szállította, még pedig egy esomó szelidített szamár által. Ezek kitünően ismerték a részükre készített utakat és ösvényeket és sohasem volt szükségük felügyelőre.

Templomunk is egy szamárnak köszönte fekvése helyét. E szamár koponyáját még most is őrzik és mutogatják a híveknek. Hajdanában ugyanis egy jámbor pásztor kincset talált, mely sokkal is nehezebb volt, semhogy maga elvihette volna. Szamarára rakta hát az egészet és megfogadta, hogy a hol először megpihen vele, ott hajlékot emel az Úristenek. Az állat véletlenül egy nagy tavon átvezető hid közepén állapodott meg; a pásztor pedig szöszerint vette fogadalmát. A templom még mai napság is czölöpökön áll, bár a víz réges régen kiszáradt alóla. — Egy másik szamár, mely sós zsákok alatt görnyedezett, a folyón való átkelés közben belevetette magát a vízbe. Megkönnyebülve szökött talpra. A következő alkalommal azonban sós helyet szivaacsot kellett hordania és mikor furfangját ujolog végre akarta hajtani, csúful odaveszett, mert a spongya-rakomány nem folyt szét, mint a sós, hanem tetszita magát és súlyával lemerítette a boldogtalan fülest.

Egyiptomban már Ábrahám idejében használtak szép és izmos szamarakat mindenféle munkára. Mindazonáltal a papok a Napnak szentelt ünnepeken megesküdtek, hogy nem adnak nekik eleséget és évente nagy utálat kifejezésével taszítottak le egy szamarat egy

szikláról, mert rőt színe miatt a sivatag gyilkos Számumja megtestesülésének tartották. Annaira undorodtak tőle, hogy nem is használtak trombitát, mert ennek harsogása emlékeztet a szamár ordítására. Manapság már az utazó pompásan felszerszámozott szamarakat talál Kairó nyilvános terein és utcáin; itt a mi bérkocsijainkat pótolják. A gazda állatja mögött lőt-fut, azt hajtja, noszogatja és «kerüld őt!» kiáltja a gyalogosoknak. A rómaiaknál terhet hordott és malmot hajtott a szamár.

Sardinia szigetén majd minden családnak megvan a maga szamara, mely bekötött szemmel kis malmot hajt és őrli a lisztet. A szamárzomb húsát másféle hússal vegyítik és a legfinomabb cervelet-hurkákat készítik belőle. Görögország Itália, Francia- és Spanyolország délies éghajlata kitünően beválik a szamárnak. Ott azután megfelelő ápolásban is részesítik, jobb eleséget adnak neki, úgy tisztogatják vakarják, mint a lovat, miáltal oly csinos és sima külseje lesz, hogy a leggazdagabb emberek is paripának használják.

Az Alpeseken innen a szamarak a hűvösebb éghajlat és silányabb gondozás által elvesztik kiváló tulajdonságaikat s így a becsülést is. Az összes északi népeknél a lustaság, csökönnyőség és ostobaság jelképeivé lettek, ha nem is egészen az önön hibájukon kívül. Egyáltalában igen lassan terjedhettek el észak felé. Németországban például csak a 13. századból a Hohenstanfok idejéből nyerünk első adatokat, hogy itt-ott tartották ezen állatokat.

A szamár hangja köztudomásulag vajmi visszataszító, fűlsértő ordítás; ezt nem lehet elvitatni. Az éhség és vágyakozás készítetik ezen ordításra, melyet a kancza még erősebben és messzebbhatóan hallat. Ez utóbbi jobban szereti csikáját mint a ló, bátran védelmezi és nem riad vissza semmiféle veszélytől, hogy egyesüljön vele, ha elszakították tőle.

A szamárnak sokkal kevesebb alyásra van szüksége mint a lónak; ámde alvásközben élénken álmodik, lábaival hevesen rüg-kapál, miért is, ha valamely kemény tárgyba ütődik, megbénul a helyén és ennélfogva tágas, vastag álmot igényel. Kedveli a száraz és sós füvet, kevéssel beéri, megeszik sok tuskéfajt, de jobban szereti a lóherét és zabot. Hogy a szamár jól tenyészsen, akkor — ha elégséges zöldséget, mint lóherét és füvet, nem lehet neki adni — jó takarmány-széna mellett okvetlenül kell némi zabot, vagy másféle gabona magvakat kapnia, azonfeül illőképen kell tisztogatni és patkolni. Itálnak csak nagyon tiszta, friss vizet fogad el, szereti a tisztaságot és fél

a nedvességtől meg piszoktól. A szőrös állatok között neki kell elődsi férgektől legkevesebbet szenvednie, mert bőre fölöttébb száraz és kemény. Ezen keménység lehet az oka, hogy látszólag oly keveset hederit az ostor- és botütésre.

A mi a szamárnak világszerte ismert megvetését illeti, az nemcsak igazságtalan, hanem tanításának, fölnevelésének és a vele való bánásnak egész, nyers erőszakon alapuló módszere is merőben oktalan, czélszerűtlen és hátrányos, emberre és állatra egyaránt. Az ember így értéket, használhatóságot veszít, az állat pedig eredeti jó tulajdonságait, melyek annyira fejletlenek, míg fiatal. Mert a mi csacsinkban minden bizonynyal jókora adag értelmi tehetség és tanulékonyág rejlik. Megtanulja a huzást és a hordásban nagyságához képest nincs állat, mely fölülmulná, hisz meredek, rögös hegyi ösvényeken is elhord 2—3 mázsát, még pedig nagy erőfeszítés nélkül. Puhább talajon megtanulja a szántást és boronálást is. Lépéseinek könnyedsége és biztosága különösen alkalmassá teszi a taposó készülékek-nél. Vizszivattyúkat, burgonyahámzó gépeket, cséplőgépeket könnyű szerrel és előnyösen hoz a szamár mozgásba.

Sőt versenyeket is rendeznek velük, mint 1777 november 6-án a francia udvar Fontaineblau-ban. Husz füles vett részt a futásban és a győztes tulajdonosa jutalmul egy arany bógáncsot és 150 frtot kapott a mai pénzértékben. Ki nem bámult már meg szamarat a czirkuszokban? Ugrik, szökik itten, karikákon keresztül is, még pedig merészen. Figyel urának szeméire és szavaira, sőt a beszédet is megéri. Megtanulja a tánczot, felbontja a csomókat, kinyitja az ajtókat, miközbea száját kéz módra használja, lépésökön jár föl-alá, megmutatja a közönség között a legszebb vagy legöregebb személyt, az időt az elébe tartott zseborán, számokat jelez a földön lábdobbanásokkal és fejbiczentéssel, meg fejrázással, mint «igen»-nel és «nem»-mel válaszol ura kérdéseire. Igaz, hogy lassabban tanulja meg a művészeteket, mint a kutya és ló.

Igen jellemző tulajdonsága hely- és utismere-re. Bizvást rábizhatja magát az ember veszedelmes hegyi ösvényeken, sziklák és hasadékok között, úgy, hogy a tapasztalt utazó a legkétségesebb helyeken is állatja nyakába veti a kantárt és így egészen rá hagyatkozik. Meredek bérczek közt és tükörsima jégen lassú, de biztos léptekkel megyen, patkolatlanul is. Ha többen járnak megrakodva egymás mögött, úgy mindegyik ügyel, hogy le ne ta-

szítsa a másik terhét. A hol a szamár egyszer elcsuszott, megbotlott vagy elesett, ott másodizben bizonyára nem esik el. Mihelyt még egyszer eljut az ilyen helyre, eszébe ötlik balesete és szorgosan kerül. Nagyobb városokban, hol bizonyos háznál meg szokott állapodni, sohasem véti el célját, csalhatatlanul megjegyzi magának a házat, bármikép hasonlítson is a szomszédos épületekhez.

Ha a szamár túlon túl meg van terhelve, lehorgasztja fejét és lehajlítja füleit. Ha nagyon

sége és zabolátlansága a lónak. Megelégszik eledelének úgy mennyiségével, mint minőségével, izlenek neki a legkeményebb és legkellemtlenebb növények is, melyeket a büszke ló és más állatok megvetnek. Jelképe az igénytelen, szurós tövisbogáncs. Egyrészt ragaszkodó, jó urát már messziről köszönti örvendező mozdulatokkal és megismeri bármely sokaságban is; másrészt pedig elég furfangos ahhoz, hogy tetszést arasson. Egy saint—manzi (Franciaország) tejes asszonyinak volt egy

Alexandria. Mohamed Ali tér.

kinozzák, föltátja száját; ha szemeit, melyek nélkül nem haladhat bizton, elfödik, akkor megáll és meg se mochezan. Egyáltalában jó tulajdonsága ezen állatnak, hogy meg sem kell kötni, ha az ember leszállt róluk, nyugodtan egy helyben állanak akár egy egész napig.

Szamarunk azonban nemcsak okos és használható, hanem engedelmes is; egyszeriben hallgat a vezetőjének szavára vagy füttentyésére.

Ugyanannyi türelme, alázatossága és higgadt-sága van, mint a mennyi büszkesége, tüzes-

kancza szamara, melyen nap nap után tejet vitt a piacra, miközben ok nélkül kegyetlenül és keményen bánt az állattal, bunkós bottal ütvén-vertén őt. Egy ideig tűrte a szamár a bánásmódot, azután azonban kileste az alkalmat és a botot eldugta a szemébe. Egyéb tárgyakat, melyekkel ütötték, nagy gyorsan kivitt az utcára, hogy összetörjenek és elkalódjanak.

A szamarat életében kevés betegség gyötri. Szervezete erős és szívós. Élete 20—30 évre terjed, a nőstényé 40 évre is. Bőréből elpusz-

títhatatlan pergamenteket és dobokat készítenek.

Említsük meg végre, hogy a szamaraknak finom érzékük van az időjárás iránt. Ha hen-

gergőznek, vigáman ugrálnak, akkor állítólag jó idő lesz, ha azonban félre húzódnak, fülicet hegyezik és gyakran hallatják hangukat, akkor zuhogni fog az eső. V.

T ü n ő i f j u s á g .

Repülnek, suhannak felettünk az évek,
Ifjuságunk szép rózsái lehullanak vélek.
Ha egyszer kiszírad ifjuságunk fája,
A vén idő üde bimbót nem hoz többé rája.

Sóhajtva gondolunk napjainkra vissza, —
Lelkünk is a bús emlékek bánatkönyvét issza.
Oly nehéz, oly fájó feledni a multat!
Gyermekkorunk szép emléke soha el nem múlhat.

Viruló szép tavasz ifjuságunk napja,
Rózsás berkét, árnyas lombját öröm, vigság lakja.
Nem fedi az eget borús, komor felhő,
Végignézhetsz rajta a nap, ha keleten feljö.

S mikor a halálnak fagyos, hideg karja
Fáradt testem föld ölébe, a sírba takarja:
Az a szív, mely kihalt, ekkor újra ébred,
S régen letűnt szép ifjuság: visszasírat téged!

Ifjuság, ifjuság! te aranyos élet,
Oh bár soha el ne tűnne legszebb korunk véled!
Oh bár csak örökre itt maradnál nálunk,
S ifjukorban szakasztna le eljövő halálunk!

Oh, hányan síratnak, hívnak vissza téged,
Kiket többé nem ékesít ifjukori éked.
Hiába, hiába! nem hallgatsz a szóra,
Csak elrepülsz, csak elsuhanz, mikor jő az óra . . .

. . . Majd mikor tőlem is elsuhan az élet,
Ha reményem, bizodalmam mind, mind semmivé lett:
Mint egy bús sóhajtás: lelkem feléd szárnyal
Tünedező szép ifjuság! lankadatlan szárnynyal.

Oláh Gábor.

I s k o l a i h i r e k .

A budapesti IV. ker. községi főreáliskola önképzőköre 1897. ápr. 11-én tartott ülésének műsora: A jegyzőkönyv változtatás nélkül hitelesítették. Kaszala József 8. o. t. s Langer Károly 7. o. t. bírálata «A vén sas» cz. elb. fölött. Mindketten elvetik, így a kör is. Utánok Holländer Manó 8. o. t. s Klein Hugó 7. o. t. bírálták «Rakóczy induló» cz. ered. költeményt, szerzője Gundel Antal 7. o. t. nyomban föl is olvasta azt. Most Ramberger Géza VIII. o. t. s Moskovitz József 7. o. t. bírálták «Kocsmárosné lánya» cz. Uhland után fordított költeményt. Elvetik. Ezután Jóna József szavalt Csengey «Fogoly lengyel»-ét. A műsor utolsó számát Vlaszati Béla 8. o. t. s Kempelen Ágost 7. o. t. bírálati képezték. «Pásztorfiu» cz. költ. fölött mondtak elutasító ítéletet. Az ülés kevéssel 12 óra előtt véget ért.

A szegedi főgimn. önképzőköre e hó 20-án tartotta XVII. rendes gyűlését: Szt. László a magyar költészetben, felolvasta Zimányi Gyula 8. o. t. Salamon Gyula 7. o. t. «Katona Bánk bán»-ja cz. fejtegetését bírálta

Martuni Lajos 7. o. t. Szárnyas Kálmán 7. o. t. bírálatát Hentz Károly 7. o. t. Hymnus» cz. fejtegetésére ellenbíráta Faludy Ferencz 7. o. t. Váradi: a segesvári cs. tásikon, szavalt Kiss Aladár 8. o. t. Petőfi viszonya szüleihez költeményei alapján, II. rész, felolvasta Hodács Ágost 7. o. t. Eisenstein Rezső 8. o. t. «Eötvös mint regényíró» cz. értekezését bírálta Müller Jenő 8. o. t. A megváltás eszméje a Zrínyi-ásban, felolvasta Thomay Ernő 8. o. t. Mészáros István: Gyermek a temetőben, szavalt Mészáros Kálmán 7. o. t. Századunk eszméinek védelme. III. rész. Felolvasta Kiss Aladár 8. o. t. Müller Jenő 8. o. t. «Kölcey Paraesés» és «Eötvös mint költő, szónok és államférfiu» cz. értekezéseit bírálta Becker Mihály 8. o. t. Inczedy: A nővér. Szavalt Hentz Károly 7. o. t. Nyelv emlékeink fontossága, felolvasta Perhács Sándor 7. o. t.

Tanulmányutak. A debreceni kereskedelmi akadémia hallgatói a husvétii szünetek alatt Bayer Ferencz igazgató és négy tanár vezetése alatt Balatonfüreden, Keszthelyen, B. Szent-Győr-

gyön, Szobbon át Fiuméba utaztak. — *A pozsonyi* kereskedelmi iskola hallgatói a múlt szombaton Rotterdámba érkeztek. Utjukban mindenütt szíves fogadtatásban részesültek. A társaság külön hajón utaztában megtekintette a kikötőt, a hatalmas petróleumtartókat, melyekbe az amerikai hajók szállítmányait öntik. A gőzös árbóczára a magyar lobogót húzták föl, az igazgatót pedig az amsterdami kereskedelmi akadémia táviratilag üdvözölte. *A keleti akadémia* hallgatói Matray Elemér és Strausz Adolf tanárok vezetése mellett tettek hosszabb tanulmány utat Szerbiában, Bulgáriában és Romániában. A társaságot mindenütt nagy szíveséggel és barátsággal fogadták. — *A budapesti ref. főgymnázium*-nak mintegy 40 növendéke Vámosy Mihály igazgató és Szalay Károly tanár vezetése mellett ment tanulmányutra Zimony és Belgrád felé. Innét Orsován, Herkulesfürdőn át Temesvárra és Aradra utaztak, hol megkoszorúzták a vértanúk szobrát. — *A nagyváradi* kereskedelmi iskola hallgatói s a velük utazó társaság, mint értesülünk, április 4-én érkezett meg Alexandriába. Másnap Kairóba utaztak, hol négy napig időztek. Több kirándulást tettek a Niluson, megnézték a piramisokat és a híres ghizei muzeumot; április 9-én Iszmailába mentek, honnan másnap a Szezei csatorna mentén Port-Szaid felé folytatták utjukat. — *Az eperjesi* collegium főgymnáziumának 34 tanulója Hamvas József, Peskó Ödön és Szánik Ernő tanárok vezetése alatt Fiuméba utazott. Bejárták az egész quarneri öbölt s április 18-án Budapesten át indultak vissza Eperjesre.

VEGYESEK.

Ezer magyar feladat. Lapunk szerkesztője, Dr. Rupp Kornél munkája díszes kiállításban február végén elhagyta a sajtót. Ajánljuk lapunk összes előfizetőinek és híveinek figyelmébe. A ki 8 előfizetést gyűjt a 340 lapos szép kiállítású érdekes és hasznos könyvre, *egy ingyenpéldányban* részesül, aki 4 előfizetést gyűjt, feleáron, aki 2 előfizetést gyűjt 1 frt 50 krért kapja a könyvet, melynek bolti ára 2 frt. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, a megrendelési pénzek azonban Hangos Antal könyvkereskedő címére — Budapest, IV., Calvintér 5. sz. küldendők. Gyűjtőivekkel szívesen szolgál szerkesztőségünk azoknak, a kik a könyvre megrendelőket óhajtanak gyűjteni s így tisztelet példányhoz jutni. **Gyászrovat.** A sz.-udvarhelyi ev. ref. collegium szorgalmas és nagytehetségű ifja, *Köve-*

csi Sámuel 7. o. t. márcz. 30-án hosszas szenvedés után Agyagfalván jobblétre szenderült. A megboldogult kihült tetemeit márcz. 31-én pályatársai helyezték örök nyugalomra az agyagfalvi (Udvarhelym.) kicsiny temetőben. — A budapesti VII. ker. főgymnázium egyik derék növendéke *Barna* Henrik 7. o. t., élete 17-ik évében f. hó 8-án elhunyt. Temetése ápril 11-én volt tanuló társai részvétele mellett.

Uj főgymnázium. Hódmező Vásárhelyen legközelebb megkezdik az új főgymnázium építését. Az épület jövő évre elkészül úgy, hogy rendeltetésének átadják.

Kerületi tornaverseny az idén három helyen lesz, u. m. Kecskeméten, Pécsen és Déván. A közokt. miniszter mind a három helyen ugyanazon napot tűzte ki t. i. *junius 20-át*, ugy azonban, hogy kedvezőtlen idő esetén a verseny a következő napon, *junius 21-én* menjen végbe. *A kecskeméti* kerületi tornaversenyben a besztercebányai, budapestvidéki, kassai és szegedi; *a pécsi* a fumei áll. főgymnázium tanulóival együtt a bpest. fővárosi, győri, pozsonyi és székesfehéri; *a dévai* a debreczeni, kolozsvári, nagyszombati és nagyváradi tankerületek közép iskolai és az ezen területeken levő tanító képezdek polgári- és kereskedelmi iskolák ifjusága vehet részt.

Czivilizált indiánok. Az ifjuság mindig szívesen olvassa az indián történeteket, melyekben harcias rézbőrűek szerepelnek, kik thomawkjukkal ellenségeik skalpjaira ábitoznak. Hogy 400 év alatt mennyire mezcivilizálódtak, mutatják a következő adatok. Az amerikai kormány szolgálatában számos indián van és pedig 73 rendőrtiszt, 850 rendőr, 123 bíró, 63 tolmács, 11 kánczellista, 2 mázoló, 2 orvos, 2 segédorvos, 39 kovács, 29 inas, 73 farmer, sok famunkás, napidíjas, mészáros stb. Ugye milyen furesa?

Az ichor. Olvasóink között bizonyára kevesen vannak, a kik nem olvasták még Jókainak «A jövő század regénye» című regényét, melyben Tatrangi Dávid egy ichor nevű anyagot fedez föl, melynek segítségével meg van oldva a röpködő gép problémája s az emberek úgy léghajóznak a levegőben, mint ahogy most mindenki a bicikli sportot űzi. Egy egyébként megbízható amerikai újság mintegy fél év előtt azt írta, hogy egy amerikai polgár föltalálta azt az anyagot, mely könnyűségénél és szilárdságánál fogva alkalmas a röpködés problémájának megoldására. Néhány hónap óta csodálatos hírek keltek szárnyra a csodálatos léghajóról. A hajó orsó alakú, szárnyai és

vilorlái nincsenek. Messzelátóval észre lehet venni, hogy a belsejében emberek vannak, a kik láthatólag jól érzik magukat. Ez a hajó mintegy 5—600 méter magasan jár a levegőben, ezren és ezren látták, sőt le is fotografálták. Éjszaka reflektorából óriás sugárzó szór le a földekre, úgy, hogy némely falvak halálos rettegésben vannak, mert azt hiszik, hogy eljött a világ vége. Először Omaha államban látták Kansas lakói; legutóbb, egy Chicagó fölött lebegett, a hol megjelenése nagy izgatottságot keltett. Mindenesetre érdekes a dolog s éppen nem lehetetlen, ha arra gondolunk, hogy 10 év előtt ki hitte volna el, hogy Budapesten villamos erővel hajtott kocsin utazunk. Azelőtt nem hittük volna el, hogy lehetséges olyan kocsin járni, a melyet sem gőz nem hajt, sem ló nem huz.

Ferenc császár gyámfia. *A Fiumében* elhunyt *Schneider-Arno* Lajos báró vezérőrnagy halála alkalmából kedves kis történetet eleve-nítették föl bécsi udvari körökben. Ferenc császár uralkodása alatt, 1821-ben történt hogy a bécsi Burg előcsarnokában három természetes fiú feszes glédába állva várakozott. A járóelők megszólítására a legidősebb így válaszolt:

— A császárt várjuk!

Beférkőzött a várakozó gyermekek híre az uralkodó ajtaján is és Ferenc császár mosolyogva jött ki a bátor fiukhoz. A három legényke katonásan üdvözölte a császárt, a ki barátságosan megkérdezte tőlük, hogy kicsodák és mit akarnak?

— Mi a Schneider-fiuk vagyunk és vártuk felségedet, mert apánk azt mondta, hogy a császár majd gondoskodik rólunk.

A fiuk igazat mondtak, mert apjuk, a tiroli vadászvezér parancsnoka, a mikor 1821-ben ismét csatába ment, három fiát bevezette a császári burgba és megmondta nekik, hogy keressék föl a császárt, majd az gondoskodik a jövőjükről. A bátor fiuk nagyon megtetszettek az uralkodónak s ettől fogva ő neveltette őket. József, a legidősebb fiú a bécsi-újhelyi katonai akadémiába, Károly a bécsi mérnöki intézetbe került, míg Lajost, a legfiatalabbat, a ki most nyolczvannégy éves korában Fiumében meghalt. A negyedik számú gyalogezred gyermeknevelő-intézetében tanították. Lajos báró bátyjai előkelő rangba kerültek és évekkal ezelőtt haláltak el.

Stanley Budapesten. Manapság már alig van ifjusági könyvtár, hol a híres afrikai utazónak, Stanleynek munkái meg nem volnának. Mivel pedig az ifjuság igen szereti az utleírásokat olvasni, bizonyára ismeri Stanley mun-

káját is. Nem lesz talán érdektelen, ha tudomást nyernek olvasóink arról, hogy ez a híres ember, a ki különben az angol képviselőház tagja, a legutóbbi napokban Budapesten járt és szép fővárosunk iránt melegen érdeklődik. E sorok írója a nemzeti muzeum könyvtárában látta őt és nejét, a kiket Szalay Imre igazgató és Hampel József és neje kalauzoltak. Stanley alacsony termetű, galamb-ösz férfiú, neje magas, karsú s még fiatal asszony. Budapest nagyon tetszett neki s csak azt sajnálta, hogy oly időben jött, midőn hosszabb itt maradásra körülményei gátolják.

IRODALOM.

A Simonyi Zsigmond szerkesztésében megjelenő «*Nyelvőr*» márcziusi füzeté a szokásos gazdag és változatos tartalommal lép elénk. *Riedl* Frigyes a német nyelvhibáról a magyarban ír, *Ponori Theodor* Emil pedig az «udvariasság nyelvéről» értekezik szerfölött érdekesen. *Schmidt* Mariska, egyetemünknek egyetlen nyelvész-kisasszonya, adalékokat szolgáltat irodalmi nyelvünk fejlődéséhez az utolsó félszázadban. *Asbóth* Oszkár a német jövővényszókhöz fűz néhány tanulságos megjegyzést. *Bartha* József pedig ama nyelvújítás szavait gyűjti koszoruba, melyet a «*Jelenkor*» című hetilap indított meg. Az «Irodalom» rovatban *Kerekes György* ismerteti *Vajda* Jánosnak tősgyökeres magyarsággal megírt utolsó könyvét. A magyarázások és helyreigazítások rovatában *Mikó* Pál a *rovásról* a 16-án, *Vikár* Béla az *egy követ fűj és hűj, ház hēja*, *Szilasi* Mórca az *cím és rangsor*, *Krausz* Sámuel a *Sztambul*, *Prikkel* Marián az *álomlás*, *Kis* Ernő a *bregó*, *Sztrókay* Lajos a *szatados*, *Sebestyén* Ede a *kocza-vadász*, *Kocza-pipás*, *Wolff* Béla a *csirkás* szavakról, illetőleg kifejezésekről közöl egyet-mást. Az idegen események és fattyu-hajtásokat rovatában a *föltételez* (*Joannovits* György), *zuhogó* (*Bartha* József, *czimkórság* (*Déri* Gyula), *ügyfeliség* (*Zolnai* Gyula), *dolgok, holmik* (*Belányi* Tódor), *rokonszeny*, *ellenszeny* (*Szokolay* Hermin) című fejtegetések találhatók. *Badenz* József hagyatékából erdélyi nyelvhasználatok közöltek, *Vég* István és *Simonyi* Zsigmond szólásokat, *Pekovits* Sándor egy német-genesi (*Vasmege*) párbeszédet tesz közzé. A füzetet bőséges tájszók, család-, ragadvány-, hely-, állat és gúnynevek zárják be.

Peru elfoglalása és az inkák pusztulása. *Irta* *Gaal* Mózes, *Gaal* ez újabb könyveskéje azon olvasmányok közül való, melyek öregnek, fiatalnak a lelkét egyaránt gyönyörködtetik. A kalandor *Pizarro* nagyratörő álmai, világhódító tervei színes, változatos képekben szövődnek történeté, mely nemcsak szép magyarságúért tanulságos, hanem a tárgyát szolgáló eseményénél fogva

is. Az, a mit az író az inkák műveltségéről, vallásáról, erkölcséről ír, mindenki számára élvezetes és érdeklő olvasható. A könyvet Goró Lajos csinos rajzai díszítik. Megjelent a Franklin-Társulat népszerű vállalatában, a *Vasárnapi Könyvtár*-ban; ára 20 kr.

1848-49-iki Magyar Szabadágharcz története. című nagy munkából most jelent meg a 73-ik füzet, melyben Gracza György az aradi vár megvétele, a jul. 2-iki komáromi csatát s ezzel összefüggő eseményeket beszéli el. Igen érdekes a füzetnek a görgei megsebesülésére vonatkozó része. Ebből megtudjuk, hogy Görgei egy szét pattanó gránátszilánktól kápta a sebet, a melyről egész legendakör alakul. — Az alapvető nagy munka most már gyorsan befejezéséhez közeledik, remélhetőleg 5-6 füzetrel véget ér.

Szegény Pillicoddi Morton kitűnő bohózata, mely a Vígsházban oly sikerrel került színre, most könyv alakban is hozzáférhetővé lett. Az Olcsó Könyvtár egyik köteteként jelent meg (374-ik szám) Mihály József élvezetes fordításában. Az ötletes, kacagató apróság olvasva sem téveszti el hatását. A műkedvelők használatára is igen alkalmas könyv ára 20 kr.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számítási kérdés.

Egy 40 lit. borszeszt magában foglaló hordóból bizonyos mennyiséget kivesszek és a hiányt vízzel pótolom. Aztán a keverékből ugyanazt a mennyiséget kivesszem, mint az első ízben, azonfelül még 7 litert és a hiányt ismét vízzel töltöm. Ekkor a keverékben annyi a víz, mint a borszesz. Hány litert vettem ki első ízben?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik megerősített város az, a mely a Plym és a Tamer torkolata közti öbölben fekszik? Mik a nevezetességei és mi van mellette?

3. Történelmi kérdés.

Ki volt Babyloniának azon királya, ki győzelmesen harcolt Necho egyiptomi király, Syria és Palesztina ellen, 586-ban Kr. e. elpusztította Jeruzsálemet a szentélyel együtt? Babylonia szépitésén sokat fáradozott. A zsidó monda szerint mivé változott?

4. Természetrizai kérdés.

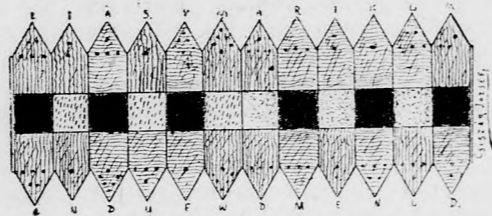
Melyik madár az a zenélők (sylvidae) családjából, a mely fülemile nagyságu, felül szürkésbarna vagy kékes hamuszürke, alul fehér, 4-6 fehérres zöld, olajzölddel finoman pontozott tojást rak? Csalogató hangja olyan, mint a mikor kavicsokat vernek össze?

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

5. Fizikai kérdés.

Ki volt az az olasz matematikus és physicus, ki mint első felismerte a levegő nyomását és ez alapon feltalálta a légsúlymérőt 1643-ban? Róla nevezik a higanyoszlop feletti tért.

6. Képrejtvény.

Szerkesztői telefon.

Steiner A. Bpest. A magyarítani ige alapszava bizonyára a magyar, de ebből nem következik, hogy német nyelven is a magyar szó fogalmával legyen összekötve az érklären. — Sz. Kovách. Gy. Eger. A szerkesztőség nem tudja, hogy kinek mikor jár le az előfizetése, azért forduljon ez ügyben a kiadóhivatalhoz. — Tichy Gy. Rozsnyó. A képek megérkeztek, míhelyt egy kis időnk lesz, bővebben válaszolunk. — D. Jenő. A kis vers nem közölhető. — Aliquis. A vers minden kritikán alul áll. — L. Z. A kérdéses dolgozatra vonatkozólag lapunkban legközelebb érdekes közlemény fog megjelenni. — Schwarz B. A «szók» kifejezés akkor használható, mikor pl. ily mondatfűzésben áll: a fiu nem tudja még kikeresni a latin szókat; a «szavak» pedig mint a beszéd részei használatos; pl. nem értem azokat a szavakat, a melyek messziről hangzanak. Különb ez a distinctio csak lényegtelen, egyformán szokták felváltva használni mind a kettőt. — F. J. A magántanuló is a nyilvános tanulókkal együtt tartozik érettségi vizsgát tenni. — O. G. A most küldött vers a gyöngébbek közül való. Saját érdekében nem adhatjuk ki. — Friedman M. A beküldendő fejtörő kérdések megfejtését is mellékelni kell. — Kóbor. A «Tűz és víz» nyerte a jutalmat, de nyomtatásban az Istenítélet jelent meg először. A bírálat azóta régen a papírkosárban van. A «Lombok alatt» talán a nyáron jön. A vers gyöngé. — Nem közölhető. Arany Toldijának eszt. fejtegetése. — K. Egy V-ik gimnazistának a következő műveket ajánlatos elolvasnia: Kisfaludy Sándor, Regéi; Kisfaludy Károly: Vig elbeszélései; Gyulai Pál: Egy régi udvarház utolsó gazdája; Gyulai: Szilágyi és Hajmási; Eötvös emlékbeszéde Körösi Csoma Sándor fölött; Jókai Uj földesura; Szabó Károly: Anonymus fordítása; Greguss-Beöthy: Balladák; Áldor Imrénének a Történelmi Könyvtárban megjelent iratai. — Több kérdésre a jövő számban.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26308. sz. alatt
A KOZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNEL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

POST FESTA.

(*) Elmultak az ünnepek, ismét visszatért minden a régi kerékvágásba. Félben hagyott munkánkat ismét tovább folytatjuk s haladunk kitűzött célunk felé, a mely már úgys nagyon közel van hozzánk.

Míg Európa népei lazás érdeklődéssel várják, mit hoz a jövő, mi lesz a vége annak a véres versengésnek, mely Görögország és Törökország népéből szedi az áldozatokat, mely az eddig élvezett s bizonyára nem csekély pénzbe kerülő békés állapotnak vetett véget, addig nekünk, kik a muzsák csarnokában ülve legfeljebb Caesárból ismerjük a hadi élet különféle változatait s a történelemből a nagy eredményeket létesítő háborukat, jövő életpályánkra kell készülnünk.

A századvégi élet mindennapos hullámai bizonyára nem hagyják érintetlenül a nagyokkal, illetve a felnőttekkel érintkező ifjúságot sem. Képes lapjaink féktelen fantáziával készített tarka képeket közölnek mindenről, a mi a napi események között legérdekesebbnek, legizgatóbbnak tetszik előttünk s ezért kikerülhetetlen, hogy a tanulóifjúság, ha más uton nem, legalább ily módon tudomást vegyen a napok ugynevezett szenzációjáról. Sajnos, hogy egyik-másik tanuló aztán annyira a hatása alatt áll az ilyen ő reá absolute nem tartozó dolognak, hogy miatta igen gyakran elhanyagolja kötelességének olyan teljesítését, a minőt tőle hozzatartozói és tanári joggal megvárnak.

A tanulóifjúságnak a mindennapi életben ily módon való részvétele, főleg a hírlapok olcsósága folytán ugyszólván megakadályozhatatlan, de mindenesetre nem válik hasznára.

Mi és a régiek csak képeskönyveket ismerünk, a politikáról csak a képviselőválasztások

alkalmával vettünk tudomást, mikor a választói jelvényt kalapunk mellé tűztük és segítettünk éltetni a megválasztott követet. Hogy a világban mi történik, azzal nem törődünk, rábiztuk azt a felnőttekre, jól tudva azt, hogy majd a sor mireánk is kerül, ha arra valók leszünk.

Majdnem naponként látok kis deákokat, a kik a krajczáros újságot veszik és mohón olvassák. Elgondolom, hogy ezeknek bizonyára nem kell ifjúsági lap, mert ők már érettebbek, semhogy ifjúsági lapot olvasnának. Sajnálom e korán érett csemetéket, mert ők is, mint az ideje előtt pirosuló alma, belül bizonyára fergesek.

A kertész gonddal ügyel arra, hogy csemetéje ne kapjon túlságos sok napot, sok meleget s megóvja a hidegtől is; ha megre van szüksége, melegházba viszi, ha a csemetének a meleg napsugár árt, ponyvával védi a hő sugarak ellen, mert másképp nem tudná felnevelni, erősse, termőképessé tenni a gyenge oltványkát.

Mi, a kik életünket, tudásunkat, szívünk meleg szeretetét azért hozzuk áldozatul, hogy titeket, a tanulóifjúságot kiképezzük s az élet számára belőletek tudásban és erkölcsben edzett, derék embereket neveljünk, nem adunk elétek olyan dolgokat, amik nem nektek valók, de kezetekbe adjuk azt, a miről becsületes meggyőződésünk mellett tudjuk, hogy szükségtek van rá.

Azért ne törődjétek ti most még a világ folyásával, a mit tudnotok illik, azt tudomástokra hozzuk úgys, — és ne olvassátok még a napi lapokat, hanem maradjatok meg a ti ifjúsági lapotoknál.